

САДРЖАЈ

Међународни ваздухопловни сајам Dubai International Airshow 2011

ПУСТИЊСКА ПРАВИЛА 2

Пренаоружавање армије Чешке **НОВО, А ЧЕШКО** 7

Нова руска борбена возила – БМПТ „рамка-99” **ТЕРМИНАТОР – ТЕЛОХРАНИТЕЉ ТЕНКОВА** 9

Егзоскелет (2) **ИСТРАЈНОСТ У БОРБИ ВЕСТИ** 16 20

Дански вишенаменски брод класе Absalon **МОМЧИНА ЗА СВЕ** 22

Десантни тенконосци на рекама **РЕЧНЕ КРСТАРИЦЕ** 27

Уредник прилога
Мира Шведић

ПУСТИЊСКА ПРАВИЛА

Већ дванаесту годину за редом Дубаи убира плодове своје идеалне локације и као престижно место сусрета глобалних цивилних и војних „играча“ успешно подмирује потребе Блиског истока и Северне Африке. Овогодишње импресивне цифре као да су пркосиле светској економској кризи: 56 милијарди долара укупне вредности поруџбина и склопљених уговора, 56.000 пословних посетилаца и 960 излагача.

International Airshow 2011

Снимео Петар ВОЈИНОВИЋ

Најмлађи од велике тројке, поред Фарнбороа и Буржеа, Дубаи се не може похвалити богатом традицијом која сеже до пионирских дана развоја ваздухопловства и коришћења великих приредби за његову промоцију. Упркос томе, он већ 12. годину за редом убира плодове своје идеалне локације и као престижно место сусрета глобалних цивилних и војних „играча“ успешно подмирује потребе Блиског истока и Северне Африке.

Овогодишње импресивне цифре на Међународном ваздухопловном сајму Dubai International Airshow 2011 као да су пркосиле светској економској кризи: 56 милијарди долара укупне вредности поруцбина и склопљених

Пустинска шема „џајфуна“

уговора, 56.000 пословних посетилаца и 960 излагача, који су запосели три огромне сајамске хале. Дубаи је још једном стигао као спас глобалној ваздухопловној индустрији у време када јој је најпотребнији.

Предност локације

Позната максима успешности сваког малопродајног бизниса не може наћи бољу потврду од Дубаија. Уједињени Арапски Емирати налазе се у центру економских и војних дешавања у стратешки веома битном и турбулентном региону Персијског залива. Као успешна симулација западњачког мегалополиса, Дубаи је трговачки центар региона и природно место за одржавање приредбе ове величине и значаја. Можда су током историје земље Залива и имале жељу да једини правац свог просперитета виде у мирном развоју и подршци трговачким путевима, али географска локација на којој се налазе увек је чинила да и одбрамбени издаци буду битан део њихових економија.

Дубаи, немирнији и екстравагантнији „млађи брат“ Абу Дабија, једва се извукао из кризе која га је погодила пре нешто мање од две године. „Старији и мудрији брат“ притекао је у по-

Фузија сензора и разноврсност платформи

Надзирање и контрола ваздушног простора из ваздуха незаобилазни су позадински елемент интеграције импресивних информатичких капацитета нових борбених авиона. Емирати су и у овом сегменту били главна мета светских произвођача и интегратора тих напредних система у Дубаију. Компаније са највише изгледа за победу изложиле су своје апарате. „Боинг“ је приказао нови турски B737AEW&C, „Нортроп“ нову Hawkeye верзију E-2D, док је SAAB био присутан са својом Gripen модификацијом.

моћ и наставио да трасира правац јачања оружаних снага Емирата. Пет дана контраверзи, интензивних активности у одбрамбеном сегменту приредбе и мудрост домаћина у приступу овој теми, обележили су сајам.

Сви највећи произвођачи војне ваздухопловне технике били су спремни да се изборе за уносне уговоре и да изложе најбоље из своје понуде. Као ни

потражња, ни понуда није била скромна и битка за нове, а и за старе муштерије није била ни мало нежна. За то су се побринули Европљани.

Рафални тајфун

Свежи из учешћа у можда једној од најскупљих и најдужих бојевих полигонских „вежби“ до сада, ваздушном рату у Либији, два највећа европска произвођача вишенаменских борбених авиона дошла су у Дубаи да заврше посао. Требало је окончати кампање продаје започете пре две године на истом месту, пре свега домаћинима, који су тих дана славили 40 година постојања своје државе.

Француски „Дасо“, произвођач „рафала“, и европски конзорцијум „Јурофајтер“ са својим „тајфуном“ у својим нишанским справама имали су планирано занављање флоте борбених авиона Уједињених Арапских Емирата. Шанса број два, маркетиншки потенцијал недавних борбених акција у Либији и дневно учешће у летачком програму са импресивним присуством на статичком делу – све је било спремно. За почетак драме побринули су се Американци.

Мада нико од званичника оружаних снага Емирата то званично није изразио, одлука Сједињених Америчких Држава да, у само предвечерје ин-

Пад италијанског трейнера

Дан након завршетка приредбе догодио се и једини већи инцидент. По повратку кући са аеродрома Dubai International, из за сада још неутврђених разлога, пао је први прототип италијанског авиона „аермаки М346“. Летелица је пала у рејону ширег центра града Дубаија и оба пилота су се безбедно катапултирала. Пад је можда и симболично запечатио тржишну судбину тог перспективног школског авиона нове генерације, који је на истом месту пре две године кренуо у кампању освајања овог региона, данима након што га је Ратно ваздухопловство Италије наручило за своје потребе.

дијског тендера за нову вишенаменску борбену летелицу, понуде Индијцима свој F-35, авион пете генерације, примљена је као својеврсна увреда.

Емирати су већ неколико година на прагу занављања своје већ ионако импресивне флоте борбених авиона, при чему се руководе са два принципа. Најпре, принципом непосредне потребе, која је условљена чињеницом да су најближи Ирану и да Аме-

Акро-групе „Patrouille de France“ и „Al Fursan“

Хеликоптер за противподморничко рађовање MH-60R Seahawk

Снимко Петар ВОЈИНОВИЋ

Снимио Токунага Јурофајтер

Авион F/A-18E

Снимио Петар ВОЈИНОВИЋ

рика на њих рачуна као на стабилног савезника, и као друго, принципом технолошког напретка – жељом да на разне начине дођу до тренутно најсавременије борбене технологије. Авион пете генерације идеално се уклапа у оба стратешка правца развоја и америчка понуда таквог апарата такође је и најава напреднијег нивоа савезништва.

Противудар домаћина долази убрзо и дан пре почетка сајма градом одјекује вест да је трка између „рафала“ и „тајфуна“ почела. Емирати захтевају поверљиве брифинге од „Јурофајтера“, али и од „Боинга“ за F/A-18F и F-15E у намери да узбуркају табор Француза. Французи су поново стигли у Дубаи са старим бецевима од пре две године – силуета „рафала“ са две заставе и поново довели понос свог ратног ваздухопловства – акро-групу „Patrouille de France“. Свеж из Либије, „рафал“ је желео да нађе своје прво страно удомљење, у земљи која је већ куповала француске авионе.

Ипак, „Јурофајтер“ је предњачио. Наставља се пракса са Буржеа и светски медији добијају на располагање причљиве припаднике Краљевског Ратног Ваздухопловства који су са великим ентузијазмом преносили своја искуства борбене употребе „тајфуна“ из-

над Либије. Појављује се стилизација „пустињског тајфуна“ са додатним интегрисаним дорсалним резервоарима за гориво, и рефлектори се поново усмеравају на произвођача, који у овом такмичењу, ипак, има више искуства са купцима.

Епилог драме уследио је претпоследњег дана вербализацијом каква се ретко јавно региструје у таквим приликама. Један од званичника Абу Дабија, након обиласка статичког дела, коначно је срушио све наде Французима.

– Са жаљењем морам рећи да „Дасо“ изгледа није свестан да сва дипломатска и политичка жеља на овом свету не може надоместити неконкурентну и нефункционалну понуду – речи заменика команданта војске Емирата ставиле су до знања Французима да су успели да прецене ретку државу која је позната по томе да не штеди на својој одбрани.

Муња и морски орао

У Дубаију су се највише ишчекивале премијере америчког MV-22 Osprey и пакистанског авиона JF-17 Thunder. Две егзотичне летелице први пут су биле изложене на врелој стајанци аеродрома Dubai International и свака је рекламирала своју посебност. Амерички тилтротер своју јединствену

Нови трендови ваздушног боја

Од свих конференција које се одржавају за време сајма у Дубаију најпрестижнији је Dubai International Air Chiefs Conference – једнодневни скуп команданата савезничких ратних ваздухопловстава на којем се у форми информативних презентација подвлаче наступајући трендови употребе ваздушне силе у условима који више ни издалека не личе на оне за које је већина борбених ваздухоплова првобитно пројектована.

Команданти ратних ваздухопловстава Емирата, Сједињених Држава, Велике Британије, Француске, Италије, Пакистана и Аустралије одржали су презентације на разноврсне теме, инспирисане скорим борбеним искуствима и плановима за одговоре на изазове који се свакодневно појављују. После термина као што су „прецизно“, „вишенаменски“ или „беспилотне“, нова син-

тагма гласи „скројена решења“ – дефиниција генерала Нортон Шварца, команданта америчког ратног ваздухопловства који ју је том приликом појаснио за „Одбрану“.

– У тренутку када поседујете у борби доказане платформе и способност испуњења сваког задатка који вам је постављен, једино што не можете контролисати јесте развој ситуације на терену која се по правилу компликује до неслућених граница. Дobar пример је Авганистан где смо успели да развијемо течну интероперабилност између летелица које су некада биле употребљаване у виду борбених пакета и често су извр-

шавале само своју јасно дефинисану намену. Сада смо у стању да на једној мисији преусмеримо средства у року од неколико минута, сјединимо њихово дејство упркос најразличитијим типовима и способностима и испунимо задатак у реалном времену, све док се проблематична ситуација дешава.

На питање колико смо близу елиминације човека из борбених ваздухоплова, генерал Шварц је одговорио:

– Приближавамо се том тренутку, али је он ипак даље него што се претпоставља. Наше ратно ваздухопловство у последњих шест година веома интензивно користи борбене беспилотне летелице, али то ипак нису платформе за било када и било где. Авиони са људском посадом и у будућности ће бити незаменљиви у случајевима када се морамо изборити за доминацију над неким ваздушним простором. Однос беспилотних и летелица са посадом биће релативно равноправан и неће прећи у корист беспилотних платформи бар у следећих 20 година.

способност транспортера, пакистански ловац свој тржишни потенцијал као тренутно најјефтиније опције са рекламираним највећим учинком у тој категорији.

Маринци су поносно изложили „оспри“ као сведочанство импресивној способности ваздушног транспорта у борбеним условима. У фебруару прошле године флота овог типа прешла је 100.000 часова налета од којих је већина у борбеним условима у Ираку, Авганистану и Либији. Поред револуционарног концепта – двојне употребе као хеликоптера и авиона у једној летелици, брзина и долет можда су оно најбитније што је добијено у тактичком смислу.

Маринци и представници „Бел/Боинга“ током целе приредбе били су више него вољни да одговарају на наводне недостатке овог концепта, као што су заблуде да не може оперисати у условима повећане температуре или велике хладноће, да има проблематичну стопу отказа и да се није доказао у борбеним условима.

„Тајфун“ над Дубаием

Пакистански JF-17 Thunder био је без сумње најегзотичнији гост ове године. Рекламиран као приступачна и модерна алтернативна скупљим западним вишенаменским апаратима, доведен је у Дубаи ради приказивања летних карактеристика, али и започињања интензивније кампање продаје на

Блиском истоку. Пакистанци су на сајму проценили да је више од 5.000 авиона старијих генерација (МиГ-21, МиГ-23, МиГ-29, F-5) зрело за замену и да је управо седамнаестица скоро три пута јефтинија од нових опција са запада. ■

Петар ВОЈИНОВИЋ

Снимко Токунана/Јурофајтер